

Ганна Овсяницька,

Запорізький національний університет (Запоріжжя, Україна)

<https://orcid.org/0000-0003-1057-1539>

e-mail: bloodbloodwave@gmail.com

ЕКЗИСТЕНЦІЙНА ЗУМОВЛЕНІСТЬ ТЕМИ ЛЮБОВІ В ПОЕЗІЯХ ВІЙНИ (НА МАТЕРІАЛІ ТВОРІВ ЗБІРКИ «ПОМІЖ СИРЕН»)*

Війна, розпочата росією проти України, засвідчила характер екзистенційної — такої, що спрямована проти самої ідеї Української Державності та права української нації на власне самовизначення та існування. Для української поезії останнього десятиліття в цілому й останніх кількох років після 24 лютого 2022 року зокрема тема війни зберігає свою актуальність і є найбільш артикульованою. Однак поряд із темою війни тема любові посідає особливе місце, адже любов як екзистенціал становить основу людського світовідчуження, самоусвідомлення та сприйняття Іншого, позаяк здатна наділяти людське існування не просто значеннями, але насамперед метою, яка мислиться як така, що виходить за межі земного буття й актуалізується у вимірі вічному. Актуальність дослідження зумовлена необхідністю з'ясувати значення екзистенційної закономірності теми любові в українських поезіях, що були написані після повномасштабного російського вторгнення. Значна частина цих творів увійшла до знакової поетичної антології «Поміж сирен», авторами якої стали 59 українських поетів, котрі кожен по-своєму засвідчили значення любові як екзистенціалу, що здатен наділяти важливістю людське існування в часи, коли сама ідея буття стає крихкою. Предметом дослідження є феноменологічний образ любові, оприявнений у поезіях К. Калитко, Г. Крук, С. Жадана, К. Михаліциної, П. Коробчука, М. Савки, І. Шувалової. Проблема дослідження полягає в необхідності проаналізувати та висвітлити ключові ціннісні риси образосфери екзистенційного феномену любові, його значення в поезії війни, адже сама гранична ситуація війни здатна деморалізувати та зумовлювати розмивання етичних меж, утверджувати ідеї заперечення людського на протизвагу ідеям гуманності. Поезія в часи подібних ціннісних пертурбацій стає медіумом, що не просто транслює суспільні настрої, стає рупором національної ідеї, але й оберігає правдиві людські цінності своєю місією свідчення про людяність у важкі часи. Методами, застосованими в дослідженні, є типологічний, герменевтичний, компаративний, інтертекстуальний, гендерна перспектива. За результатами дослідження з'ясовано, що тема любові в поезіях збірки «Поміж сирен» зумовлена війною як граничною ситуацією. Визначено, що у проаналізованих поезіях екзистенціал любові проявляється у типах любові, виокремлених культурою античності й видозмінених християнством, таких як ерос (чуттєва і романтична), філія (дружня, любов до праці), сторге (турботлива), агапе (жертвна, любов як обов'язок). Ці типи любові висвітлюються у текстах через поетику й мотивіку окремих зображених авторами ситуацій і набувають таких ознак, як любов — мужність, любов — співчуття, любов — свідчення, любов — віра, любов — прив'язаність, любов — смирення, любов — опіка, любов — присутність, любов — примирення між «своїми», любов — лютя і ненависть до ворога, що трансформується у любов як прагнення захистити найдорожче: дітей, родину, свою українську ідентичність, Україну. При чому захисниками у проаналізованих творах постають як чоловіки, так і жінки: йдеться насамперед не лише про безпосередній захист від ворога зі зброєю в руках, але також про емоційний та екзистенційний захист, який часто недостатньою мірою артикульється і тому залишається невидимим через свій буденний і звичний характер. Такий емоційний захист проявляється насамперед у щоденній турботі, вірі, вірності, і присутності. Новизна дослідження полягає в тому, що вперше було проаналізовано екзистенційну зумовленість теми любові в поезіях збірки «Поміж сирен», визначено її типологічний та ціннісний характер

* Публікація здійснена в рамках проекту № 101177099 EUROGIUREO «Гендерна інклюзія в програмах відновлення України: європейський досвід у досягненні рівних можливостей», що реалізується за підтримки програми Європейського Союзу Еразмус+ за напрямом Модуль Жан Моне.

Ця публікація відображає виключно погляди її авторів, і програма Європейського Союзу Еразмус+ не несе відповідальності за будь-яке використання наведених у ній матеріалів.

у зв'язку з гуманістичною традицією, що бере початок від часів античності та проявляється на різних рівнях у біблійному тексті. Перспективи подальшого дослідження вбачаємо в різноаспектному аналізі поезій інших авторів збірки «Поміж сирен» та у висвітленні у творах цієї збірки взаємозумовленості екзистенціалу любові з іншими екзистенціалами, такими як віра, надія, страх, тривога, біль, самотність.

Ключові слова: екзистенціал, історія, межовість, пам'ять, травма.

Любов є одним із найфундаментальніших екзистенціалів — насамперед через те, що здатна наділити сенсом людське існування.

І. Козловський, філософ та релігієзнавець, автор концепції екзистенційного інтелекту, та В. Франкл, основоположник екзистенційної психології, званої як логотерапія, відзначали сенсотворчий потенціал любові, що полягає у взаємозумовленості почуття прив'язаності, цінностей і вибору.

Зокрема, обоє авторів мали схожі досвіди: В. Франкл був свідком Голокосту, вижив у таборах Аушвіц і Дахау, а І. Козловський був свідком теперішньої російсько-української війни і так само вижив у російському полоні. Любов, на їхню думку, надає снаги долати життєві труднощі й особистісні травми, інакше, говорячи словами В. Стуса, перетворювати біль у «самособоюнаповнення», в активне внутрішнє життя, що здатне вилитися у творчість. І творчістю у цьому випадку є не лише власне мистецька творчість, зокрема — літературна, але й усе, що робиться для блага тих, хто поряд і хто для нас важливий (Козловський, 2024; Франкл, 2023).

Любов як почуття, як вибір та відповідальність за цей вибір у випадку соціокультурної катастрофи, якою є теперішня геноцидна війна, розпочата росією проти України, є екзистенційною, бо її суть для українців набуває ознак спротиву всьому тому, що здатне вбивати — не лише фізично, але й знищувати пам'ять, національну ідентичність, культуру, яка є дзеркалом цієї ідентичності.

І. Козловський слушно зауважив, що ідентичність як «тотожність», «відповідність» «можна тлумачити як подальший розвиток відповідальності» (Козловський, 2024, с. 29), а тому бути по-справжньому тотожними чомусь або комусь ми можемо хіба через вибір, який робимо з любові — і через любов. Це стосується не лише любовних, дружніх чи родинних взаємин, нашого ставлення до власного внутрішнього світу, але й нашого ставлення до цінностей, які сповідуємо, нашого ставлення до своєї нації і своєї країни.

Оперуючи основними концептами метаантропології Н. Хамітова, яка покликана осмислити межі людського буття (Хамітов, Гармаш, & Крилова, 2016, с. 15; цит. за: Павленко, 2024, с. 52), можемо припустити, що в часи росій-

сько-української війни екзистенціал любові дещо змінює свої значення, набуваючи ознак граничності не як розмивання меж, а як їх основоположного утвердження, як абсолютного проявлення феномену любові на тлі катастрофи, що переходить із буттєвого виміру буденності у вимір *граничності* та *метаграничності*. Зокрема, Н. Павленко визначає граничне буття як свідомо обране (Павленко, 2024, с. 53). Екзистенціал любові в цьому випадку корелює з іншими екзистенціалами, такими як віра, надія, вірність, самотність, тривога й страх — йдеться насамперед про страх втрати, хоча у Святому Письмі сказано, що «страху немає в любові, але досконала любов проганяє страх геть, бо страх має муку. Хто ж боїться, той не досконалий в любові» (Перше послання Івана, 4:18). Інакше — страх поглиблює екзистенційну кризу, яка межує з невротичністю, а любов повертає особистості почуття цілісності та гідності і, як наслідок, усвідомлення відповідальності й відчуття важливості власних дій у світі, що викликане насамперед відчуттям любові як обов'язку.

Артикуляція теми любові у віршованих творах війни у цьому випадку свідчить про спробу зберегти та утвердити людські цінності на протигагу антицінностям знелюднення, які на українські землі несе російська ідеологія, рупором якої є російська культура, та російська армія. Екзистенціал любові набуває межових ознак ще й тому, що утверджує межі розрізнення «свого» і «чужого». Саме тому в багатьох поезіях збірки «Поміж сирен» непідробна любов протиставляється фальшивому пацифізму, адже істинна любов оберігає своє і своїх, а фальшивий пацифізм — знезброює, зраджує правдиві цінності й віддає на поталу ворогу, таким чином маніпулятивно примушує українську націю до капітуляції.

Говорячи про сенсотворчий потенціал любові, В. Франкл зазначає, згадуючи своє перебування у концтаборі Аушвіц: «Уперше в житті я побачив істину, оспівану багатьма поетами в піснях, проголошену найвищою мудрістю багатьма мислителями: любов — це остаточна й найвища мета, до якої повинна прагнути людина. І тоді я усвідомив найвеличнішу таємницю, якою діляться поезія, мислення і віра: *порятунком людини відбувається через любов і в любові*

(курсив — В. Ф., прим. наша — Г. О.). Я зрозумів, що людина, у якої в цьому світі нічого не залишилося, усе ще може відчувати блаженство, хоч на мить, розмірковуючи про кохану особу. У стані цілковитого спустошення, коли людина не може виявити себе в корисних діях, коли її єдине досягнення полягає в тому, щоб гідно нести свої страждання, у цьому стані людина здатна, любовно пригадуючи образ коханої, відчувати повноту буття» (Франкл, 2023, с. 53).

Прикметним є те, що війна, розпочата росією, не обмежується лише бойовими діями на території України і збройними атаками на військових та цивільних, вона також — про викрадання дітей, полон та ув'язнення.

Так само згадує про свої думки під час перебування у російському полоні І. Козловський: «Я чітко розумів, що маю жити. Жити заради тих, кого люблю. Моїх рідних, близьких, моїх учнів і моєї України. Я люблю і знаю, що люблять мене. І саме відповідальність за їхню любов до мене сформувала у мене чітке бажання вижити. Мені до нестями захотілося віддати їм усім свою любов у повному обсязі» (Козловський, 2024, с. 40). Там же автор рядків зазначає, що «любов неможливо повернути, як звичайний борг. З нею можна тільки жити і передавати далі» (Козловський, 2024, с. 42).

Недарма сучасна поезія війни часто звертається до цієї теми, адже любити — це також свідчити і, зокрема, свідчити про біль втрати, а отже — говорити про пам'ять, про тих, кого ми любимо, і до всього, що пов'язує нас із нашою країною, нашим минулим та нашими цінностями.

До збірки «Поміж сирен», що вийшла у 2023 році, увійшли поетичні твори 59-ти авторів, і кожен вірш цієї антології — спроба засвідчити катастрофу як переломний момент для країни і біль війни, антилюдську сутність тих звірств і злочинів, які вчинила росія. Однак твори цієї антології — також спроба засвідчити красу почуттів і вчинків тих, хто, навіть у часи важких екзистенційних зрушень, здатен залишатися людиною — і ненавидіти ворога такою ж мірою, як любити своїх близьких і свою націю.

В українському та зарубіжному літературознавстві й філософії до теми любові зверталися багато дослідників. Говорячи про українську філософію, варто хоча б згадати концепцію «філософії серця» Г. Сковороди, роздуми на етичну тему В. Шинкарука про взаємозв'язок екзистенціалів віри, надії, любові (цит. за: Рева, 2017; Чорноморець, & Левченко, 2010), згадану вже концепцію І. Козловського про екзистенційний інтелект, який можливо розвивати насамперед через внутрішнє життя (або ж — екзистуван-

ня) в любові як у почутті, як у відчутті власного призначення, особистісної невинуватості й унікальності життєвого вибору (Козловський, 2024). Також варто згадати есеїстику В. Єрмоленка про роль феномену любові як каталізатора основних естетично-світоглядних тенденцій і цінностей у європейській культурі та літературі в цілому і в українській зокрема (Єрмоленко, 2024). У зарубіжному філософському дискурсі проблему типології любові як дії — вибору та прагнення володіти порушував Е. Фромм у роботах «Мистецтво любові» (2017) та «Мати чи бути?» (2010). Говорячи про українське літературознавство та філософію, окреслимо також основні тенденції та напрямки досліджень з феноменології любові як одного з екзистенціалів, що були реалізовані в дослідженнях І. Девдюк (2019), К. Дядюк (2024), А. Ліщиніної (2015), П. Кретьова (2011), Н. Павленко (2024) та ін.

Ми своєю чергою хотіли би продовжити цю традицію звернення до згаданої теми, говорячи про соціокультурний контекст війни як катастрофи, що, здавалось би, має здатність знищити в кожній окремій особистості все людське, як наприклад, здатність любити, вірити, сподіватися і пам'ятати, але українська поезія, написана авторами після повномасштабного російського вторгнення, доводить, що художнє слово залишає за собою владу утверджувати, підтримувати, плекати та оберігати людські цінності від спотворення і знищення.

У часи великих катастрофічних зрушень художня література, зокрема поезія, стає каталізатором оприлюднення та дії людських цінностей в національному суспільстві, позаяк художнє слово, що з'явилося в часи національних воєнних випробувань, здатне виховувати дух людини таким способом, що література стає не просто формою свідчення про український опір російському вторгненню та злочинам проти людяності, вчиненим росією на території України, але й психотерапевтичною допомогою у внутрішньому людському становленні — коли особистість починає ставити собі фундаментальні екзистенційні запитання й відповідати на них (Козловський, 2014), аби вижити й допомогти вижити іншим.

Характерним є і те, що феномен любові у поезіях війни актуалізується також через особистісні внутрішні контексти авторського фемінного чи маскулінного світовідчуження, що також розширює межі поетикального утвердження тем і мотивів, настроїв і тональностей творів, засвідчує їх стильове різноманіття.

Актуальність дослідження зумовлена необхідністю висвітлення окреслених вище тенденцій в художньому слові, насамперед — у поезії.

Мета розвідки — простежити через призму фемінного та маскулінного світовідчуття типологію різних форм втілення феномену любові та специфіку реалізації теми любові як одного з ключових особистісних екзистенціалів у поетичних творах збірки «Поміж сирен» таких авторів, як К. Калитко, Г. Крук, С. Жадан, К. Михаліцина, П. Коробчук, М. Савка, І. Шувалова. Значний обсяг збірки «Поміж сирен» і невеликий формат статті не дають нам можливості проаналізувати всю збірку або значну її частину в межах заявленої теми, тож ми зупинилися на кількох іменах авторів та їхніх окремих творах. На нашу думку, такий хід дає змогу засвідчити основні провідні тематично-ідейні тенденції названої збірки.

Дослідницька **методологія** включає в себе такі методи, як типологічний, герменевтичний, компаративний, інтертекстуальний, гендерну перспективу.

Говорячи про феноменологію екзистенціалу любові, не можемо оминати чотири концепції любові, виокремлені ще Платоном за часів античності: це є ерос, філія, сторге й агапе (цит. за: Дядюк, 2024, с. 266), де ерос є любов'ю чоловіка і жінки, поєднанням романтики і чуттєвості, філія — безкорисливою любов'ю-дружбою або любов'ю до праці, сторге — прив'язаністю, любов'ю-турботою, агапе — любов'ю-жертвою (цит. за: Дядюк, 2024). Також В. Туренко, досліджуючи специфіку концептуалізації ідеї любові в античній філософії культури, відзначав рівноцінність, важливість та взаємозумовленість кожного з різновидів цього феномену (Туренко, 2022, с. 95). Говорячи про особливість феномену любові-агапе в античному мовленнєвому узусі, дослідник зазначає, що його первинне значення було далеке від того, яким його наділила в подальшому християнська герменевтична традиція: агапе важко назвати приязню, але така любов передбачала повагу та волевий, раціональний вибір (цит. за: Туренко, 2022, с. 98), інакше така форма (чи, імовірніше, формула) любові була більше зумовлена звичаєм, обов'язком та усвідомленим ставленням до об'єкта такої любові.

Свого часу С. К'еркегор говорив про те, що кожен є великим у міру того, що він любив (К'еркегор, 2025, с. 44): «Якщо його любов залишається такою вірною, якщо він день і ніч бореться з підступністю забуття, яке хоче позбавити його героя, тоді він виконав своє завдання, тоді він з'єднаний з героєм. Який любить його так само віддано, бо поет — це ніби краща сутність героя, слабка, наче спогад, але і переображена, як пам'ять» (К'еркегор, 2025, с. 43–44). Таким чином, поет є генієм спогадів (К'еркегор,

2025, с. 43), адже саме любов поета до героя наділяє особливими значеннями вчинки героя. Ці думки філософа, на нашу думку, є напрощуд актуальними для розуміння принципів та особливостей побутування української літератури періоду російсько-української війни, зокрема поезії, яка перебрала на себе насамперед не так естетично-виражальну роль, як роль свідчення.

Також С. К'еркегор зазначає, що кожен був великим у міру того, з чим він боровся (К'еркегор, 2025, с. 44). У контексті поезій сучасної російсько-української війни боротьба з ворогом є зворотним боком любові до близьких, до рідної землі, до країни — багато хто з митців зараз воюють на фронті, займаються волонтерством чи документуванням воєнних злочинів росіян.

Отже, визначеність зробленого вибору була продиктована почуттям любові, яке в роки війни переплітається з почуттям обов'язку, але парадоксальним чином не суперечить йому: більше того, ці почуття є взаємозумовленими (Овсяницька, 2025, с. 118), бо, як зазначає В. Єрмоленко, література XIX–XX століття стала тим періодом, в етиці якого звернення суб'єкта до одної-єдиної коханої особи мало більшу вагу, ніж належність усьому соціуму — у боротьбі між честю як прагненням догодити суспільству і любов'ю як прагненням духовної та фізичної присутності коханої людини любов перемагає (Єрмоленко, 2024, с. 370), і ця тенденція продовжує тривати й у творах XXI ст.

Схожу думку висловлював й філософ-екзистенціаліст М. де Унамуно, аналізуючи твір «Хитромудрий ідальго Дон Кіхот з Ламанчі» М. де Сервантеса: «Саме на прикладі свого ближнього, а не на прикладі спільноти ми навчаємося любити всіх інших; любов, спрямована не на індивіда, не є справжньою любов'ю» (Унамуно, 2019, с. 75).

Про цей факт особливо свідчить розмаїття тем і мотивів, які зосереджені навколо художнього концепту війни — зокрема, можемо помітити, що в більшості сучасних творів про війну йдеться не так про війну, як про битви чи про перебіг воєнних дій, про любов, прив'язаність, бажання захистити близьких і свою країну.

Е. Фромм писав, що «будь-яка теорія любові мусить походити з теорії людини, людського існування» (Фромм, 2017, с. 29), виводячи потребу любові, як глибокої прив'язаності до іншого, із внутрішньої потреби людини не бути самотньою, «перемогти свою відокремленість», адже «досвід відчуженості посилює тривогу» і «є джерелом усіх хвилювань», яке призводить до божевілля (Фромм, 2017, с. 30). Таким чином, філософ розглядав ідею любові як ідею звільнення особистості від самотності.

Натомість деякі дослідники відзначали амбівалентний, межовий характер любові як феномену, що здатен посилювати відчуття відчуженості й тривоги. Наприклад, І. Девдюк зазначила, що «амбівалентність любові, яка, з одного боку, означає вихід за межі долання відчуження в єднанні “я” і “ти”, з іншого — сама є полоном, створюючи обмеження й екзистенційні кризи» (Девдюк, 2019, с. 158). Схожу думку висловлював і В. Єрмоленко, покликаючись на історію, розказану Діотімою з Мінантеї Платонові, зафіксовану ним у творі «Бенкет»: в античній традиції любов-ерос була дитям Багатства і Бідності, а тому Ерос не є богом, адже позбавлений досконалості, але він є демоном чи духом-посередником між світом богів і світом людей, тобто тим, хто «має в собі і божественну повноту, і нестачу світу смертних» (Єрмоленко, 2024, с. 9), тобто рецепція любові-еросу у філософії Діотіми, і витлумачена в подальшому Платоном, мала граничний характер. Хоча деякі дослідники, як наприклад, П. Кретов, тлумачать екзистенціал любові як такий, що походить від почуття повноти, довершеності, досконалості, оформленості (Кретов, 2011, с. 81).

У творах збірки «Поміж сирен», в авторських рецепціях тема любові, яка має різні типологічні відтінки, виміри і значення (зокрема ці значення часто переплітаються в межах леймотиву чи настрою твору), так само набуває або ознак довершеності, або ознак недосконалості, і ця недоскопальсть часто межує з такими екзистенціалами, як ненависть, тривога, страх, люті тощо. Проте у багатьох творах збірки поняття любові до ближнього трансформується в ідею любові як захисту «свого» і ненависті до ворога як до «чужого». Такий характер любові-захисту, що зокрема зосереджує в собі ознаки одразу всіх чотирьох античних визначень типів любові, тлумачиться в поезіях як доскопальий.

Наприклад, в одному з віршів К. Калитко маємо таку маніфестацію теми й почуття любові як почуття прихильності і прив'язаності, що переходить після втрати близької людини в пам'ять. Можна припустити, що лірична героїня визначає такий характер любові заздалегідь, ніби програмуючи своє почуття на майбутнє як таке, що залишається усталеним і не здатне проминути: *«Більше, ніж може вмістити будь-який опис // Форми співіснування, сталих людських взаємин, // Глибше за назви та займенники особові // У кожному горлі немає тепла такого // Те, що між нами. // Це не переходить у спогади. Війна не скасовує чинність // Ніжності та любові»* (Поміж сирен, 2023, с. 14).

А. Ліщиніна зазначила, що любов може бути одним із способів переживання відсутності ко-

ханої людини і трансформуватися у метафору присутності, коли текстуалізований досвід болю втрати перетворюється у пам'ять, а пам'ять — у дію таким чином, що любов стає екзистенційним вибором мовчазного спротиву і сили волі (Ліщиніна, 2025, с. 89). Окрім того, така ідея любові-пам'яті перегукується з концепцією «екзистенційної любові» Г. Марселя (цит. за: Ліщиніна, 2025, с. 89), яка «не обмежується фізичною присутністю, а існує як зв'язок, що виходить за межі смерті» (Ліщиніна, 2025, с. 89).

Так само в іншому творі К. Калитко маємо інше вираження характеру любові-прив'язаності — насамперед як любові, що прагне захистити, і ця спроба захисту тлумачиться ліричною героїнею як спроба злитися із коханою людиною — так, щоб не відпускати ні в буденному вимірі, ні у вічності: *«Більше за хижу цю, найлютішу пору, // більше, ніж можна боятися, ніж можна прагнути, // ніби я сама тебе народила // і, захищаючи, забираю назад у себе»* (Поміж сирен, 2023, с. 15). У цих рядках можемо простежити спробу жіночої репрезентації теми захисту, яка корелює з темою материнства і материнської любові: якщо обранець ліричної героїні намагається захистити її від ворога діями, то героїня намагається захистити свого обранця від усього світу, від почуття самотності, приреченості і навіть від самого себе своєю безумовною присутністю. Зокрема, еротичне у цих рядках корелює із материнським турботливим «сторге» і жертвним «агапе».

Таким чином, мотив любові у цих рядках, з одного боку, набуває тілесних значень, а з іншого — екзистенційних характеристик. Те саме можемо простежити в інших рядках К. Калитко, де екзистенціал любові постає як такий, що зумовлений самим буттям, самою людською присутністю, життєвою місією і, говорячи словами І. Козловського, не випадковістю: *«Я хочу встигнути, і промовляю // Вголос, оголено, серед людської зграї. // Визнаючи любов. // Визнаючи призначеність»* (Поміж сирен, 2023, с. 15).

В інших рядках твору К. Калитко тема любові як співчуття і як болю втрати набуває концептуальних рис травматичної пам'яті, яка, на думку дослідниць (Кретова, Богданова, 2024, с. 52), має межові ознаки, бо належить водночас до вимовного і до того, що неможливо вимовити чи оприявнити: *«Ось, наприклад, слово «пам'ять» — хто що знає // про пам'ять, // у якій горілою плоттю пахне високий дим?»* (Поміж сирен, 2023, с. 23). Прикметним є те, що текстологізований простір травми і пам'яті у цих рядках так само отілеснюється.

У збірці «Поміж сирен» маємо інші й способи, і специфіки висвітлення теми любові.

Наприклад, у вірші Г. Крук маємо рядки, що свідчать не так про трансформацію, як про де-формацію способу говоріння про любов. У цих рядках екзистенціал любові так само корелює із мотивом травматичної пам'яті і травми як неможливості висловитися, оприятити біль, примиритися із трагедіями українців та злочинами росіян і виправдати ворога. Зокрема, у цих рядках авторка всуціль послуговується образами війни і хаосу, зокрема через образи мін і розтяжок виводить метафору посттравматичного синдрому, біль переживання якого не є співмірним із почуттям любові як толерантності та абсолютної відсутності ненависті: «у моїй мові любові не залишилося живого місця, // не заходь у ці хащі, там міна на міні, суцільні розтяжки // ніколи не знаєш, що насправді тягнеться за словом, // який спогад зачепить, а який зде-тонує» (Поміж сирен, 2023, с. 28). Далі в тому ж творі маємо такі рядки, що розвивають думку, викладену в попередніх: «моя мова любові важка, як погляд батька, // непідйомна, як віко на гробі його сина, // на якому тиждень пристрілювали зброю, // моя мова любові вдавилася словами, як його мати» (Поміж сирен, 2023, с. 28). Можемо припустити, що в цих рядках почуття любові трансформується в загострене почуття справедливості й мовчазної люти до ворога, яке зумовлює також бажання помститися, але з іншого боку також бачимо, як авторка в цих рядках концептуалізує образ родини як ланки роду, що своєю чергою утворює ідею кровно-історичного зв'язку поколінь та родової травматичної пам'яті, що переходить у постпам'ять (термін М. Гірш) і тим самим маніфестує через щільну, насичену національними образами поетику, почуття національної гідності, яка проявляється через мотив непростення споконвічного екзистенційного ворога, яким є росія для української нації.

Приблизну думку до ідеї Г. Крук також висловив С. Жадан, зокрема в наступних рядках досить прозоро простежується тема амбівалентності любові та взаємозумовленості почуттів любові і ненависті як таких, що в особливий спосіб оприявнюються в часи війни як у часи не просто окреслення меж, але також їх стирання у площині почуттів, що особливо простежується у мові поезії: «Те, що тобі вдалося найкраще — тими ж словами // говорити про любов і говорити про ненависть» (Поміж сирен, 2023, с. 40).

В інших творах С. Жадана ідею любові як почуття можна співвіднести з такою чеснотою, як мужність, яка втілюється через терпіння, як от, наприклад, в рядках: «Будьте мужніми, равлики, будьте гідними цієї мандрівки, // ви — поз-

бавлені дому, проте не позбавлені серця» (Поміж сирен, 2023, с. 37). Екзистенціал любові в цих рядках постає як наснага жити після втрати і підтримувати інших, бути другом й опорою (у цих рядках, на нашу думку, так само можемо простежити оприявнення такого різновиду любові, як філія). Зокрема, мотив втрати дому постає не просто як мотив втрати безпечного простору, але насамперед — як втрати колишнього життя, колишньої узвичаєної буденності, коли особистість неминуче трансформується і стає інакшою після цієї втрати або, послугуючись концептом Н. Хамітова, входить у вимір граничного буття як незавершеного і відокремленого (цит. за: Павленко, 2024, с. 53). Образ мандрів у рядках С. Жадана, на нашу думку, свідчить про спробу окреслити вектор руху до метаграничного буття, як буття після подолання межі, і цей рух насамперед має кордоцентричний характер, як такий, що відбувається в душі особистості, яка втратила значну частину своєї ідентичності, пов'язану з домом, і намагається опісля відновитися через цей рух до власного «серця», аби допомогти самій собі та іншим.

Маніфестація такого руху до себе як до власного «серця» у рядках автора, на нашу думку, є нічим іншим як маніфестацією ідеї любові через зцілення від травми втрати, адже прагнення когось зцілити так само здатне надихати і повертати гідність, відгороджуючи від настроїв безпорадності.

Зокрема, в інших рядках С. Жадан також утворює ідею любові через заперечення її заперечення, тим самим — онтологізуючи цей феномен і це почуття: «Якщо це не про любов — це все одно про любов» (Поміж сирен, 2023, с. 41). І далі автор продовжує: «Навіть якщо це не про віру, це все одно про те, // що ми заступаємо за межі свого безсилля, // засліплені цим неперервним світлом. // Ліплені тяжко і пристрасно, творені з темені, вийняті з вічності, сповнені пам'яті і любові, // ними й озвучені — пам'яттю і любов'ю» (Поміж сирен, 2023, с. 41). У цих рядках, з одного боку, так само можемо простежити ідею взаємозумовленості віри, любові, пам'яті, а з іншого — спостерегти авторське розуміння любові як трансцендентного феномену, що підпорядковує собі буття і час, адже любов, реалізована в інтенціях пам'ятання, свідчить про змогу почуття любові (як вірності і як пам'яті) виходити за межі, визначені простором і часом, таким способом, що любов, як воля зберегти важливе і цінне у просторі пам'яті, здатна подолати людську конечність. Як зазначає І. Девдюк, «трансцендентна здатність любові в кожному випадку залежить від внутрішньої готовності індивіда

подолати обмеженість буття, детермінованого об'єктивним світом» (Девдюк, 2019, с. 162). Схожу думку висловлює і П. Кретов: «Любов не є чимось плинним або минулим», бо кожна істота, що мислить, «причетна до неї, як до вічності, простору і часу. Любов утворює специфічну систему координат позиціонування людської істоти в межах безкінечно холодного і незатишного універсуму» (Кретов, 2011, с. 81). На думку дослідника, екзистенціал любові також передбачає статус віри (Кретов, 2011, с. 81). Зокрема, у рядках С. Жадана ми також бачимо, як екзистенціал любові корелює з екзистенціалом віри, адже віра сама по собі, без любові як без джерела внутрішньої дії і дії у світі, є мертвою (Якова, 2:14–26). Тому маємо ще одну іпостась феномену любові, про яку також зазначав Е. Фромм: любов як рух, як активність, як дія (Фромм, 2010, с. 58).

Особливе розуміння любові як екзистенціалу простежується в поезіях, у яких ідея любові корелює з ідеєю захисту рідної землі. Наприклад, в одному з віршів К. Михаліцина говорить, що «*вирви в землі — наче знаки родимі, // і ти їх наносиш на внутрішню карту, // яку не досвідчить жоден на світі ворог. // тому кожен клапоть тутешнього ґрунту // дається йому так дорого — // ми в нього вросли, // ми до нього ночами говоримо. // тулимо тіло своє, автомати свої і голови*» (Поміж сирен, 2023, с. 42). У цих рядках спостерігаємо порівняння «вирв у землі» із родимими знаками: така образосимволіка роду свідчить, з одного боку, про прив'язаність до рідного краю, про готовність його захищати, про українську ідентичність та почуття належності до українського простору як до кровного, рідного, «свого», а з іншого — свідчить про біль, адже образ «вирви», на нашу думку, ідентичний образу «рани», що належить до образосфери травми і страждання.

Так само в іншому вірші К. Михаліциної маємо рядки: «*суцільна лінія фронту, // країна сирен. // і тільки пунктиром: не спиш? // ти в безпеці? // як діти? // ідуть в укриття. // грім більше не грім. // зламалося небо. // ми вірим, що вміємо їх захистити. що нитка життя // таки не порветься в руках безіменної парки. Що арта спрацює. І наша*» (Поміж сирен, 2023, с. 50). У цих рядках екзистенціал любові так само є співвіднесеним з ідеєю захисту — батьківського, як збройного, і материнського, як виховування (від слова «ховати») і присутності.

Зокрема, дарма у рядках йдеться про мотив захисту дітей як найвразливішої і найдорожчої ланки нації, адже образи дітей традиційно в українській культурі пов'язуються з образами майбутнього України, яке російський ворог намагається знищити: «*ми виро-*

стем добрими — бо вже не раз обіцяли. // ми будемо вічними — кажемо, перш ніж заснем, // собакам і дітям, що туляться, // дивляться в очі // усе ще наївно, // і так, ніби білий їх світ // усе ще нормальний, // не з'їхав з катушок.. // країна сирен і героїв» (Поміж сирен, 2023, с. 50). Подібний до цих рядків настрій так само можемо простежити у вірші М. Савки: «*Що зламало наш час? // Він якось дивно іде // Між розтяжками*» (Поміж сирен, 2023, с. 71).

Прикметно, що і згадані рядки К. Михаліциної, і наведені рядки М. Савки асоціативно перегукуються із образом часу у творі «Гамлет» В. Шекспіра (переклад Ю. Андруховича): «*Цей час — як вивих. Та чи хтось заляв, // Мене, щоб я назад його вправляв*» (Шекспір, 2008, с. 58).

В інших рядках поезії М. Савки можна спостерегти реалізацію мотиву любові насамперед як мотиву турботи: «*Вона йому каже: видихни, ти зі мною. // І він зауважує, яка ж вона стала тендітна. // І потроху стуляється отвір, пробитий війною, І вже не випурхне з нього душа перелітна*» (Поміж сирен, 2023, с. 67). У подальших рядках цей мотив любові-турботи, сторге, трансформується у мотив любові як смирення і лагідності — жертвової любові-агапе, яка проявляється часом в буденному бутті дуже невидимо, але є надзвичайно постійною, як вірність: «*Вранці так тихо. Навіть не чути сирени. // Він одягається похапцем посеред хати. // А вона до зап'ястя прив'язує нитку смирення // І починає свою щоденну роботу — чекати*» (Поміж сирен, 2023, с. 67). Зокрема, у цих рядках можемо простежити реалізацію одразу чи не всіх різновидів любові, виокремлених в античній культурі: ерос, філію, сторге, агапе, адже героями твору є подружжя, де кожен виконує свої призначення, роботу, роль і місію, але водночас кожен цілковито присвячує себе іншому. Зокрема, чоловіче почуття обов'язку в цих рядках корелює з почуттям любові і прив'язаності до дружини так, що розлука не сприймається як перешкода, а є тією межею, яка зближує.

Деякий інший сюжетний елемент про взаємини між подружжям маємо у вірші І. Шувалової: «*батько моєї дитини // стоїть у черзі // аби записатися добровольцем // в тероборону // зазвичай ми рідко дзвонимося // але тут... але тут*» (Поміж сирен, 2023, с. 78). У ціннісному і тематичному вимірі цього вірша екзистенціал любові постає об'єднуючою силою, здатною примирити й об'єднати родину перед лицем війни як катастрофи.

Зокрема, якщо у вірші М. Савки почуття любові проживається кожним із подружжя іманентно і дещо самотньо, відсторонено — герої ніби замкнені кожен на своїй соціальній

та родинній ролі, то у вірші І. Шувалової почуття любові набуває трансцендентної та метагранжевої специфіки як здатності долати власні слабкості і недоліки. Зокрема, у цьому вірші бачимо, як любов ліричної героїні, «сильної» жінки, що самостійно виховує дитину, до свого «слабкого» чоловіка, нездатного розв'язувати побутові проблеми, виростає (в значенні — посилюється) із безумовної віри, що здатна трансформувати «криху маскулітності» героя або змінити оптику сприйняття його особистості самою героїнею: «*як ти, // вічно замучений своєю виразкою // неспроможний зварити суп // забити цвях винести сміття // вчасно полити квіти // переконати kota не дерти диван, // як ти триматимеш зброю // як ти стрілятимеш у // кривавих хлопчиків із пермі // кривавих хлопчиків з-під іркутська // хлопчиків навчених убивати // я знаю // ти стрілятимеш влучно*» (Поміж сирен, 2023, с. 78). Екзистенціаль любові в цьому вірші постає насамперед як віра в того, кого все ще любиш і красою чийого вибору захоплюєшся. Зокрема, віра ліричної героїні, як людини буденного способу буття, у свого чоловіка, як людини межового і метагранжевого способу буття, дуже нагадує в цьому випадку віру Санчо в Дон Кіхота, про яку М. де Унамуно говорить: «ми не можемо не захоплюватися його вірою, бо віра в те, чого він не бачив, підносить його до безсмертя» (Унамуно, 2019, с. 75). Так само філософ зазначає, що «віра має здатність прилипати» (Унамуно, 2019, с. 78), і можна припустити, що чоловік ліричної героїні вірша І. Шувалової першим повірив у себе, і його віра передалася героїні. Зокрема, М. де Унамуно проводить паралелі між екзистенціалом віри та екзистенціалом любові, говорячи, що коли віра здатна «прилипати», то «те саме відбувається з любов'ю, коли вона справжня і жива» (Унамуно, 2019, с. 78), що ми також можемо спостерегти в ідейній і сюжетно-тематичній площині цього твору.

Зокрема, про роль екзистенціалу віри в онтології війни в одному зі своїх творів висловився П. Коробчук: «*Пекло хоче зробити так, щоб ми ненавиділи віру // Можливо, тому я у пекло і не вірю*» (Поміж сирен, 2023, с. 56), де метафорою пекла автор маркує образ російського ворога — не просто як агресора і того, хто вбиває, а насамперед того, хто маніпулює, змушує відвертатися від своєї суті, повірити у власну неміч і зненавидіти себе за факт власного існування. З цього приводу О. Геращенко (Шамбур) зазначила, що росія «змушує помирати і забороняє жити. Це не просто контроль. Це онтологія смерті. Держава, де бути живим — вже виклик системі» (Геращенко (Шамбур), 2025). Тому

можна припустити, що екзистенціаль віри у рядках П. Коробчука набуває волюнтаристських ознак як ознак опору, і однією з форм цього опору є насамперед любов до «своїх» та до своєї української ідентичності.

Так само у передмові до збірки О. Сливинський зазначає, що написані під час війни вірші є маніфестами волі — по суті, як волі до життя в екзистенційному національному значенні, про яке говорив Д. Донцов у своєму «Націоналізмі», як волі залишитися присутнім в гайдегерівському розумінні: «*Те, що мало б відбирати мову, її дає. Точніше, не дає, а уможливорює, відкриваючи ілюзії іншої, ніж зазвичай, — відчайдушною, пекучою, чесною, лютою мови*» (Сливинський, 2023, с. 7).

Отже, екзистенційна зумовленість теми любові у творах збірки «Поміж сирен» спровокована насамперед війною як ситуацією національної катастрофи і граничного буття, яка змушує осмислювати та переосмислювати власні та національні цінності і триматися за те, що є важливим.

У проаналізованих віршах таких авторів, як К. Калитко, Г. Крук, С. Жадан, К. Михаліцина, П. Коробчук, М. Савка, І. Шувалова, екзистенціаль любові оприявнюється насамперед у таких типах любові, виокремлених культурою античності і трансформованих християнством, як ерос (чуттєва і романтична), філія (дружня, любов до праці), сторге (турботлива), агапе (жертвна, любов як обов'язок).

У проаналізованих віршах ці типи любові конкретизуються через поетику окреслених авторами образів-ситуацій і проявляються у таких зразках, як любов — мужність, любов — співчуття, любов — свідчення, любов — віра, любов — прив'язаність, любов — смирення, любов — опіка, любов — присутність, любов — примирення між «своїми», любов — лють і ненависть до ворога, яка трансформується у любов як прагнення захистити найдорожче: дітей, родину, свою українську ідентичність, Україну, при чому захисниками у проаналізованих творах постають як чоловіки, так і жінки: йдеться насамперед не лише про безпосередній захист від ворога зі зброєю в руках (у проаналізованих творах ця роль пов'язана насамперед з чоловічими образами), але також про емоційний та екзистенційний захист, який часто недостатньою мірою артикулюється і тому залишається невидимим через свій буденний і звичний характер (ця роль у проаналізованих віршах висвітлена переважно як жіноча і втілена у жіночих образах). Такий емоційний захист проявляється насамперед у щоденній турботі, вірі, вірності і присутності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Геращенко (Шамбур) О. Назвати зло по імені. *New Voice*. 28.04.2025. URL: <https://nv.ua/ukr/opinion/chomu-rosiya-vede-viynu-proti-ukrajini-50509861.html>
2. Девдюк І. Екзистенціал «любов» у романах «Недуга» Є. Плужника й «Закохані жінки» Д.-Г. Лоуренса. *Закарпатські філологічні студії*. 2019. Вип. 10. Т. 2. С. 157–162.
3. Дядюк К. Феномен любові як екзистенціал людського буття. *The IV International Scientific and Practical Conference "Innovative Research and Perspectives of the Development of Science and Technology"*. January, 29–31, 2024, Stocholm, Sweden. 392 p. PP. 266–269.
4. Єрмоленко В. Ерос і Психея. Кохання і культура в Європі. Львів : Видавництво Старого Лева, 2024. 496 с.
5. К'еркегор С. Страх і трепет. Діалектична лірика / пер. М. Худа. Львів : Априорі, 2025. 184 с.
6. Козловський І. Людина на перехресті: роздуми про екзистенційний інтелект. Київ : Колесо життя, 2024. 120 с.
7. Кретов П. Антропологічний вимір концепту символу: екзистенціал любові. *Вісник Черкаського університету. Серія: Філософія*. 2011. Вип. 210. С. 76–82.
8. Кретова О., Богданова І. Дискурс травми і трансформації пам'яті в романі Дж.- С. Фоєра «Страшенно голосно і неймовірно близько». *Літературний процес: методологія, імена, тенденції*. 2024. № 23. С. 50–58.
9. Ліщиніна А. Екзистенційний дискурс у воєнному нонфікшині: поетика пам'яті та любові у збірці «Ти не одна. Кохані Героїв України. Історії війни і любові». *Українська література в просторі культури і цивілізації : збірник наукових праць студентів, аспірантів і молодих вчених / відповід. ред. Н. В. Горбач; ред.-упоряд. В. М. Ніколаєнко. Запоріжжя : Запорізький національний університет, 2025. С. 88–89.*
10. Овсяницька Г. Образи любові в поезіях військових (на матеріалі творів Я. Чорногуз й А. Дроня). *Українська література в просторі культури і цивілізації: збірник наукових праць студентів, аспірантів і молодих вчених / відповід. ред. Н. Горбач; ред.-упоряд. В. Ніколаєнко. Запоріжжя : Запорізький національний університет, 2025. С. 114–118.*
11. Павленко Н. Любов у граничному бутті людини: від трагічних колізій закоханості до надії і віри. *Knowledge, Education, Law, Management*. 2024. № 4(64). С. 51–60.
12. Поміж сирен. Нові вірші війни / пер. О. Сливинського. Харків : Віват, 2023. 496 с.
13. Рева Т. Етика В. Шинкарука: аксіологічний аналіз. *Вісник Львівського університету. Серія: філософсько-політологічні студії*. 2017. Вип. 13. С. 110–114.
14. Туренко В. Концептуалізація ідеї любові в античній філософській культурі: дис. ... д. філос. н.: 09.00.04. Київ. 2022. 500 с.
15. Сливинський О. Поезія, що (не) може перекинути сирени. Поміж сирен. Нові вірші війни / пер. О. Сливинського. Харків : Віват, 2023. 496 с.
16. Унамуно М., де. Життя Дон Кіхота і Санчо / пер. з ісп. В. Шовкун. Ред. О. Пронкевич і О. Фешовець. 2-ге вид. Львів : Астролябія, 2019. 480 с.
17. Франкл В. Людина в пошуках справжнього сенсу. Психолог у концтаборі. Харків : Клуб сімейного дозвілля, 2023. 160 с.
18. Фромм Е. Мати чи бути? Київ : Український письменник, 2010. 222 с.
19. Фромм Е. Мистецтво любові / пер. з англ. В. Кучменко. Харків : Клуб сімейного дозвілля, 2017. 192 с.
20. Хамітов Н., Гармаш Л., Крилова С. Історія філософії: проблема людини та її меж. Вступ до філософської антропології як метаантропології : навчальний посібник зі словником. 4-е видання перероблене та доповнене. Київ : КНТ, 2016. 396 с.
21. Чорноморець Ю., Левченко Т. Вчення Володимира Шинкарука про віру, надію, любов. *Релігійно-інформаційна служба України*. 2010. URL: https://risu.ua/yuriy-chornomorec-tetyana-levchenko-vchennya-volodimira-shinkaruka-pro-viru-nadiyu-lyubov_n40755
22. Шекспір В. Гамлет, принц данський / пер. Ю. Андрухович. Київ : А-Ба-Ба-Га-Ла-Ма-Га, 2008. 240 с.

REFERENCES

1. Herashchenko (Shambur), O. (2025, April 28). *Nazvaty zlo po imeni* [To Call the Evil Its Name]. *New Voice* [in Ukrainian]. <https://nv.ua/ukr/opinion/chomu-rosiya-vede-viynu-proti-ukrajini-50509861.html>

2. Devdiuk, I. (2019). Ekzystentsial «liubov» u romanakh «Neduha» Ye. Pluzhnyka i «Zakokhani zhinky» D.-H. Lourensa [The Existential “Love” in the novels by Ye. Pluzhnyk “Illness” and D.-H. Lawrence “Women in Love”]. *Zakarpatski filolohichni studii*, 10(2), 157–162 [in Ukrainian].
3. Diadiuk, K. (2024, January, 29–31). Fenomen liubovi yak ekzystentsial liudskoho buttia [Phenomenon of Love as an Existential of Human Being]. In *The IVth International Scientific and Practical Conference “Innovative Research and Perspectives of the Development of Science and Technology”*, Stocholm, 266–269 [in Ukrainian].
4. Yermolenko, V. (2024). *Eros i Psykheia. Kokhannia i kultura v Yevropi* [Eros and Psyche. Love and Culture in Europe]. Lviv: Vydavnytstvo Staroho Leva [in Ukrainian].
5. Kierkehor, S. (2025). *Strakh i trepet. Dialektychna liryka* [Fear and Trembling. Dialectical Lyrics]. (M. Khuda, Trans.). Lviv: Apriori [in Ukrainian].
6. Kozlovskiy, I. (2024). *Liudyna na perekhrest: rozдумы pro ekzystentsiyni intelekt* [A Human on the Crossroad: Thinking about Existential Intelligence]. Kyiv: Koleso zhyttia [in Ukrainian].
7. Kretov, P. (2011). Antropolohichni vymir kontseptu symbolu: ekzystentsial liubovi [Anthropological Dimension of the Concept of Symbol: Existential of Love]. *Visnyk Cherkaskoho universytetu. Serii: Filosofiia*, 210, 76–82 [in Ukrainian].
8. Kretova, O., & Bohdanova, I. (2024). Dyskurs travmy i transformatsii pamiaty v romani J. S. Foiera “Strashenno holosno i neimovirno blyzko”. [Discourse of Trauma and Transformations of Memory in the Novel by J.-S. Foer “Extremely Loud and Incredibly Close”]. *Literary Process: Methodology. Names. Trends*, 23, 50–58 [in Ukrainian].
9. Lishchynina, A. (2025). Ekzystentsiyni dyskurs u voiennomu nonfikshyni: poetyka pamiaty ta liubovi u zbirtsi “Ty ne odna. Kokhani Heroiv Ukrainy. Istorii viiny i liubovi”. [Existential Discourse in the Non-Fiction of War: Poetics of Memory and Love in the Collection “You Are Not Alone. Ukrainian Heroes’ Beloveds. Histories of War and Love”]. In N. Horbach, & V. Nikolaienko (Eds. *Ukrainska literatura v prostori kultury i tsyvilizatsii: zbirnyk naukovykh prats studentiv, aspirantiv i molodykh vchenykh*, Zaporizhzhia: Zaporizkyi natsionalnyi universytet, 88–89 [in Ukrainian].
10. Ovsianytska, H. (2025). Obrazy liubovi v poeziiakh viiskovykh (na materiali tvoriv Ya. Chornohuz i A. Dronia) [Images of Love in Poetries of Combats (on the Materials of Works by Ya. Chornohuz and A. Dron)]. In N. Horbach, & V. Nikolaienko (Eds.) *Ukrainska literatura v prostori kultury i tsyvilizatsii: zbirnyk naukovykh prats studentiv, aspirantiv i molodykh vchenykh*. Zaporizhzhia: Zaporizhzhia National University, 114–118 [in Ukrainian].
11. Pavlenko, N. (2024). Liubov u hranychnomu butti liudyny: vid trahichnykh kolizii zakokhanosti do nadii i viry [Love in the Human Border Being: from Tragical Collision of the Falling in Love up to the Hope and Faith]. *Knowledge, Education, Law, Management*, 4(64), 51–60 [in Ukrainian].
12. *Pomizh syren. Novi virshi viiny* (2023). [Among Sirens. New Poetries of War]. Kharkiv: Vivat [in Ukrainian].
13. Reva, T. (2017). Etyka V. Shynkaruka: aksiolohichni analiz [Ethics by V. Shynkaruk: The Axiological Analysis]. *Visnyk Lvivskoho universytetu. Serii: filosofsko-politolohichni studii*, 13, 110–114 [in Ukrainian].
14. Turenko, V. (2022). Kontseptualizatsiia idei liubovi v antychnii filosofskii kulturi [Conceptualization of the Idea of Love in the Ancient Philosophy Culture]. (Doctoral dissertation). Kyiv [in Ukrainian]. https://chtyvo.org.ua/authors/Turenko_Vitalii/Kontseptualizatsiia_idei_liubovi_v_antychnii_filosofskii_kulturi/
15. Slyvynskiy, O. (2023). Poeziia, shcho (ne) mozhe perekrychaty syreny [A Poetry That Can(Not) Outvoice the Sirens]. In *Pomizh syren. Novi virshi viiny*. Kharkiv: Vivat, 5–10 [in Ukrainian].
16. Unamuno, M., & de, V. Shovkun (Trans.), O. Pronkevych & O. Feshovets (Eds.). (2019). *Zhyttia Don Kikhota i Sancho* [The Life of Don Quixote and Sancho]. Lviv: Astroliabiia [in Ukrainian].
17. Frankl, V. (2023). *Liudyna v poshukakh spravzhniogo sensu. Psykholoh u kontstabori* [A Human Is Seeking the True Sense. The Psychologist in Labor Camp]. Kharkiv: Klub Simeinoho Dozvillia [in Ukrainian].
18. Fromm, E. (2010). *Maty chy buty? [To Have or to Be?]*. Kyiv: Ukrainskyi pysmennyk [in Ukrainian].
19. Fromm, E. (2017). *Mystetstvo liubovi* [Art of Love]. (V. Kuchmenko, Trans.). Kharkiv: Klub Simeinoho Dozvillia [in Ukrainian].
20. Khamitov, N., Harmash, L., & Krylova, S. (2016). *Istoriia filosofii: problema liudyny ta yii mezh. Vstup do filosofskoi antropolohii yak metaantropolohii. Navchalnyi posibnyk zi slovnykom* [History of Philosophy: The Problem of Human and Their Edges. The Introduction to the Philosophical Anthropology as a Metaanthropology. The Educational Manual with Dictionary]. Kyiv: KNT [in Ukrainian].

21. Chornomorets, Yu. & Levchenko T. (2010). *Vchennia Volodymyra Shynkaruka pro viru, nadiiu, liubov* [Learning by Volodymyr Shynkaruk on Faith, Hope, and Love]. Relihiino-informatsiina sluzhba Ukrainy [in Ukrainian].
https://risu.ua/yuriy-chornomorec-tetyana-levchenko-vchennya-volodimira-shynkaruka-pro-viru-nadiyu-lyubov_n40755
22. Shekspir, V. (2008). *Hamlet, prynts danskyi* [Hamlet, Prince of Denmark]. (Yu. Andrukhovych, Trans.). Kyiv: A-Ba-Ba-Ha-La-Ma-Ha [in Ukrainian].

Hanna Ovsianytska,

Zaporizhzhia National University (Zaporizhzhia, Ukraine)

<https://orcid.org/0000-0003-1057-1539>

e-mail: bloodbloodwave@gmail.com

EXISTENTIAL DEPENDENCY OF LOVE THEME IN THE POETRIES OF WAR (ON THE MATERIALS OF THE ANTHOLOGY "AMONG THE SIRENS")*

The war that was started by Russia against Ukraine reveals the existential features of itself. It is directed against the idea of the Ukrainian State and the right of the Ukrainian people to determine their existence. The topic of war is the most stressed and actualized in the Ukrainian poetry of the last decade, especially after 24th February 2022. The theme of love is as important as the theme of war because the phenomenon of love forms the foundation of human worldview, realizing of self and perception of Other. This phenomenon is not only able to grant the meaning to the human existence, but it also able to shape the goal for human existence, in order to this goal goes beyond the elemental life in order to be embodied in the dimension of eternity.

The actuality of research was provoked by the need to consider the meaning of existential dependency of the theme of love in the Ukrainian poetries that are written after the full-scale Russian invasion into Ukraine. The larger part of these works was included to the important anthology of poetries "Among the Sirens". The authors of its book are 59 Ukrainian poets. They outlined the testimonies about meaning of love as a phenomenon that is able to give the importance to the human being in the time when the idea of being itself becomes fragile.

The subject of research was the phenomenal image of love that is revealed in the poetries by K. Kalytko, H. Kruk, S. Zhadan, K. Mykhalittsyna, P. Korobchuk, M. Savka, and I. Shuvalova.

The problem of research was outlined by the necessity to analyze and explain the key axiological features of images of the love phenomenon, and its meaning in the poetry of war because the border situation of war is able to demoralize and provoke the ethical edges to be blurred. Also it is able to set the ideas of human negation instead of ideas of humanity. In the times of these axiological perturbations, the poetry becomes the medium that broadcast the moods of society or the core of national ideology, but it also keeps the true human values by its mission of testimony about humanity in trouble times.

The methods that were applied in the research are typological, hermeneutical, comparative, intertextual, and gender perspective.

According to the results, it was established that the theme of love in the anthology "Among the Sirens" is provoked by war as a borderline situation. It was determined that in the analyzed poetries the phenomenon of love reveals via the different types of love that were singled out by the Ancient culture and transformed by the Christianity. These types of love are eros (erotic and romantic), philia (friendship and love to the work), storge (care), agape (charity, love as an obligation) that were singled out.

These types of love were revealed by the authors via the poetics and motives of every single situation that were elucidated. These types absorbed the features of the love as a maturity, the love as a sympathy, the love as a testimony, the love as a faith, the love as affection, the love as a humility, the love as a care, the love as a presence, the love as a reconciliation between "self", the love as a rage and the loathing to the enemy that was transformed to the love as a longing to save the most important (children, family, one's own Ukrainian identity, Ukraine itself). The analysed works evidenced that images of men and women are depicted as defenders in the same way. There it meant that the saving is not only the weaponized defense from enemy, but also there it was told about emotional and existential defense that is articulated often

* This publication has been produced within the framework of the project No 101177099 EUROGIUREO "Gender Inclusion in Ukraine's Recovery Programs: European Experience in Achieving Equal Opportunities", implemented with the support of the European Union's Erasmus+ Programme under the Jean Monnet Module.

The publication reflects the views only of the authors, and the Erasmus+ Programme of the European Union cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein".

insufficiently and that is why it remains invisible because of the daily and trivial character of it. This emotional defense reveals via the daily care, faith, affection, and presence.

The existential dependence of the theme of love in the poetries of the anthology "Among the Sirens" was analysed firstly. According to the research, it was determined that the typological and axiological specifics of theme of love are connected to the humanistic tradition that derives from the Ancient times and they are also revealed in the text of the Bible on the different levels.

The perspectives of the further exploration could be perceived in the analyzing of the different aspects of the another authors' works that are collected in the anthology "Among the Sirens". The perspectives of the further research also could be discovered in the examination of the phenomenon of love correlation with the others phenomena such as faith, hope, fear, anxiousness, pain, and loneliness.

Keywords: *existential, history, liminality, memory, trauma.*

Стаття надійшла до редакції 22.08.2025

Прийнято до друку 07.10.2025

Кубг.edu.ua